9–20 cm storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas II–XV a. (*ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 454). 2006 m. piliakalnio ŠV pašlaitėje įrenginėjamoje privažiavimo aikštelėje 135 m² plote atlikti žvalgymai nebuvo rezultatyvūs.

2015 m. Žemosios Panemunės piliakalnio takų, laiptų ir aikštelių įrengimo vietose iki įžemio ištirtos 3 perkasos ir 2 šurfai, iš viso 48,5 m² plotas, metalo detektoriumi ir vizualiai žvalgyta apie 550 m² dydžio teritorija (1 pav.). ***Perkasoje 1*** atidengtas buvęs gynybinis griovys. Jis neturėjo būti gilesnis nei 70 cm ir ties dugnu ne platesnis nei 2 m. Tikslesnių griovio parametrų nustatyti nepavyko, kadangi į Š nuo jo esančios terasos buvęs paviršius nuslinkęs arba nuartas, tuo pačiu niveliavosi griovio Š kraštas. Tai, kad griovio užpilde ir jo dugne fiksuotas neintensyvus kultūrinis sluoksnis su angliukais, bet be radinių, leidžia daryti prielaidą, kad jis iškastas vėlyvuoju piliakalnio gyvavimo laikotarpiu, t. y. XIII–XIV a. Po rekonstrukcijos viduramžiais piliakalnis pagal savo paskirtį naudotas trumpai, kadangi šio laikotarpio kultūrinis sluoksnis nesusidarė nei perkasoje 1, nei kitose tyrimų vietose.

Perkasoje 1 aptiktame iki 30 cm storio neintensyviame kultūriniame sluoksnyje už griovio ribų aptikti du archeologiniai radiniai. 20 cm gylyje rasta 3,9x2,4 cm dydžio lipdytos keramikos šukė – 1,2–1,6 cm storio puodo dugno fragmentas. Jo molio masė rusva, su gausiomis smulkiai grūsto granito priemaišomis, išdegtomis oksidacinėje aplinkoje. Pagal prie dugno išlikusios sienelės fragmentą neįmanoma nustatyti paviršiaus, indas galėjo būti tiek lygiu, tiek grublėtu paviršiumi. Vidinėje šukės pusėje prikepę. Šukė datuota I tūkst. 25 cm gylyje aptiktas kitas registruotas radinys – geležies rūdos gabalas. Manoma, kad jis į piliakalnio teritoriją taip pat pateko I tūkst.

Kituose tyrimų plotuose kultūrinis sluoksnis nefiksuotas. Žvalgant būsimųjų laiptų, takų, aikštelių vietose archeologinių radinių neaptikta. Manoma, kad piliakalnio aikštelėje XIX–XX a. pradžioje buvo ariama, todėl kultūrinis sluoksnis gali būti nuslinkęs į šlaitus ir papėdę.

Žemoji Panemunė Hillfort

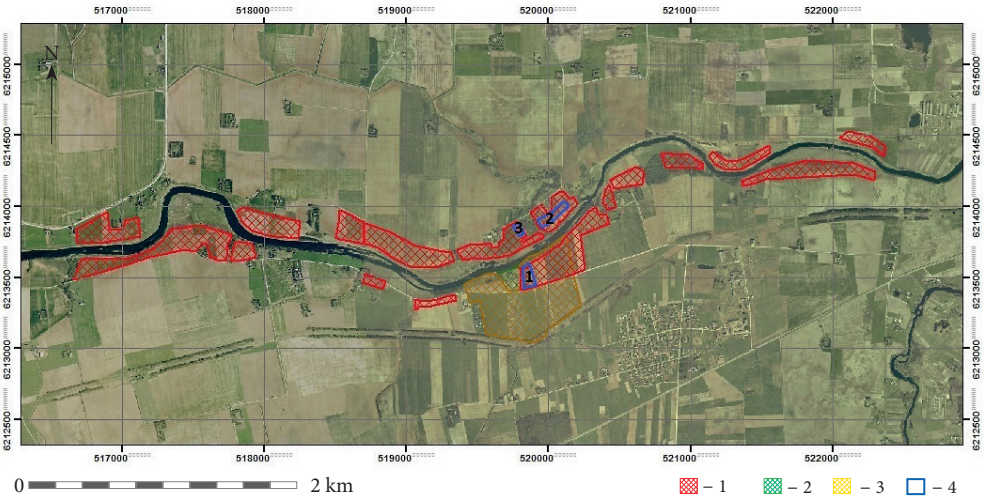
In 2015, a total of 48.5 m² were excavated and roughly 550 m² fieldwalked and surveyed with a metal detector at the sites of the footpath, steps, and assembly points being created at Žemoji Panemunė Hillfort (Fig. 1). Both a defensive ditch, which was up to 70 cm deep and up to 2 m wide at the bottom, and beyond its boundaries, a sparse cultural layer up to 30 cm thick were unearthed in trench 1. Two artefacts dating to the 1st millennium were discovered.

Aušra Varžinskaitė

Tyrimai šalia Migonių piliakalnio

Migonių (Šimonių) piliakalnis yra apie 4 km į V nuo Pasvalio (Pasvalio r.). Jis įrengtas Mūšos upės dešiniajame krante, kranto kyšulyje, santakoje su Pušynės upeliu. 2015 m. šalia jo, abiejose Mūšos pakrantėse vykdyti archeologiniai tyrimai. Jų tikslas buvo nežinomų archeologinių objektų paieška. 2015 m. didžiausias dėmesys buvo skirtas paviršiaus žvalgymams abiejose Mūšos pakrantėse, kur žvalgytas apie 14 km ilgio ruožas (1 pav.).

Žvalgymų metu rastos 3 senųjų gyvenviečių vietos. Pirmoji piliakalnio papėdės gyvenvietė apima 7897 m² plotą. Ji yra į R nuo piliakalnio, dešiniajame Mūšos krante. Joje rastas



1 pav. Bendras žvalgymų planas: 1 – žvalgytos vietos; 2 – piliakalnis ir fizinės apsaugos zona; 3 – vizualinės apsaugos zonos pozonis; 4 – surastos gyvenvietės. A. Varžinskaitės brėž.

Fig. 1. General plan of the fieldwalking: 1 – surveyed sites; 2 – the hillfort and its physical protection zone; 3 – the subzone of the visible protection zone; 4 – the discovered settlements

pusmėnulio formos kabutis nuo smeigtuko (2, 3 pav.), 2 geležies šlako gabalai, akmeninis dirbinėlis, 5 titnaginiai dirbiniai bei 15 keramikos šukių. Tarp jų daugiausia lipdytos keramikos fragmentų, tačiau rasta ir pora vėlyvesnių šukių – apžiestos ir žiestos keramikos. Pagal radinius papėdės gyvenvietę galima datuoti I tūkst. pr. Kr. pabaiga – XII a.

Neįtvirtinta gyvenvietė, apimanti 22 051 m^2 plotą, yra kairiajame Mūšos ir kairiajame Ramojaus upelio krante, netoli Mūšos santakos su Ramojaus upeliu. Gyvenvietės plotas P ribojasi su Mūšos upe, V – su Ramojaus upeliu, Š – su vieškeliu. Paviršiaus žvalgymų metu šioje vietoje aptikti 3 titnaginiai radiniai bei 48 keramikos fragmentai. Tarp šių keramikos šukių daugiausia lipdytos keramikos šukių grublėtu (4 pav.) bei brūkšniuotu paviršiumi (5 pav.), nemažai rasta ir vėlyvesnės apžiestos bei vėlyvos žiestos keramikos. Pagal radinius šią gyvenvietę galima datuoti I tūkst. pr. Kr. pabaiga – X a.



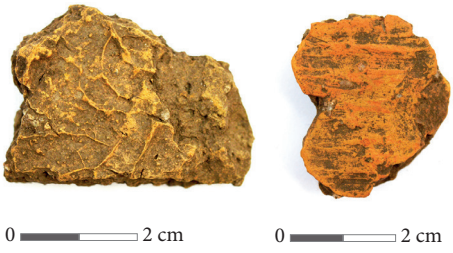
2 pav. Pusmėnulio formos kabutis nuo smeigtuko. A. Varžinskaitės nuotr.

Fig. 2. The crescent-shaped pendant from a pin



3 pav. Pusmėnulio formos kabutis nuo smeigtuko in situ. A. Varžinskaitės nuotr.

Fig. 3. The crescent-shaped pendant in situ



4 pav. Grublėta keramika. A. Varžinskaitės nuotr.

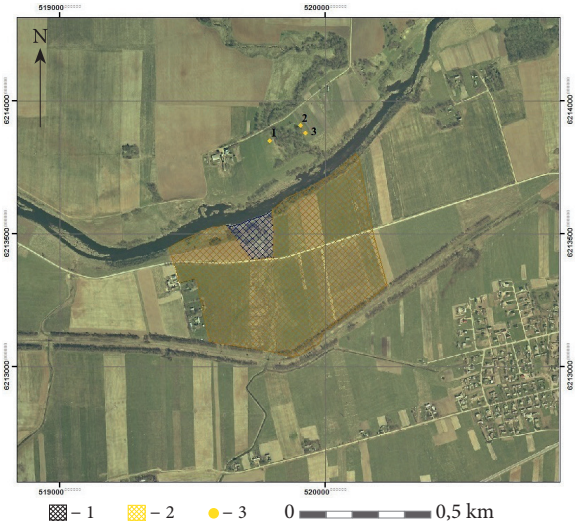
Fig. 4. Pottery with rough surfaces

5 pav. Brūkšniuota keramika. A. Varžinskaitės nuotr.

Fig. 5. Brushed pottery

Kita neįtvirtinta gyvenvietė, apimanti 2994 m^2 plotą, yra kairiajame Mūšos krante, šalia jos santakos su Ramojaus upeliu, šio upelio dešiniajame krante. Čia rasta 14 lipdytų (6 pav.), apžiestų ir žiestų keramikos šukių. Ši gyvenvietė datuojama II tūkst. pradžia – XIV a.

2015 m. tyrimų metu neįtvirtintos gyvenvietės vietoje buvo iškasti 3 šurfai (kiekvienas



7 pav. Šurfų situacijos planas. A. Varžinskaitės brėž.

Fig. 7. Situation plan of the test pits



6 pav. Lipdyta lygi keramika. A. Varžinskaitės nuotr.

Fig. 6. Hand built pottery with smooth surfaces

1x1 m dydžio – iš viso 3 m^2) (7 pav.). Šurfas 1 kastas kairiajame Mūšos krante, šalia santakos su Ramojaus upeliu. Jo paviršiuje rasta keletas glazūruotos keramikos fragmentų. Po velėna esančiame juodžemio sluoksnyje surastos 2 keramikos šukės (apžiesta ir žiesta), kurios gali būti datuojamos II tūkst. pradžia – XVI a. arba siejamos su anksčiau buvusiu Šimonių kaimu ir datuojamos XIX a. pabaiga – XX a., ką liudija šurfe atkastos pamatų liekanos – 12 akmenų, surištų plūktu moliu. Šurfas 2 kastas kairiajame Mūšos krante, šalia santakos su Ramojaus upeliu, jo kairiajame krante, neįtvirtintos gyvenvietės pakraštyje. Iki 50 cm storio paviršiniame juodžemio sluoksnyje rastos 2 keramikos šukės (apžiesta ir žiesta), datuojamos II tūkst. pradžia – XVI a. Įžemis (molingas melsvas priesmėlis) šurfe pasiektas 1,45–1,5 m gylyje. Šurfas 3 kastas kairiajame Mūšos krante, šalia santakos su Ramojaus upeliu, jo kairiajame krante, irgi neįtvirtintos gyvenvietės pakraštyje, pamiškėje. Paviršiniame iki 50 cm storio juodžemio sluoksnyje rastos 5 keramikos šukės, datuojamos I tūkst. – XV a. Dauguma jų yra ankstyvos (4 šukės lipdytos ir tik viena apžiesta). Įžemis (žvirgždas, maišytas su moliu ir gausiais akmenimis) pasiektas maždaug 1,5 m gylyje.

The Investigation beside Migoniai Hillfort

In 2015, fieldwalking and an evaluation were conducted beside Migoniai (Šimoniai) Hillfort (Pasvalys District, N Lithuania) in the search for archaeological objects forming the hillfort complex. During the fieldwalking, three settlements were found (one on the right bank of the River Mūša and two on its left bank) (Fig. 7). Three test pits (a total of 3 m^2) were also excavated (Fig. 7). In all, 98 finds were discovered during the investigation (Figs. 2–6). Based on the finds, the newly discovered settlements date to the late 1st millennium BC–20th century.

Gintautas Vėlius, Rokas Vengalis

Tyrimai Kernavės archeologinėje vietovėje

Vadovaujantis ilgalaike KKRD mokslinių tyrimų programa, 2015 m. liepos mėnesį Kernavės archeologinėje vietovėje (UK 37320), Pajautos slėnyje buvo atlikti žvalgomieji tyrimai. Plotai 1–10 tyrinėti Kernavės senojo miesto vietos teritorijos (UK 24567) ŠV dalyje, plotai 11–16 – į Š nuo Semeniškių senovės gyvenvietės II (UK 24574) (1 pav.).

Tyrinėtose paminklinėse teritorijose ir jų aplinkoje archeologiniai tyrimai ne kartą vykdyti ankstesniais metais. Kernavės senojo miesto vietoje archeologiniai tyrimai vyko 1986–1989, 1992–1993 ir 1995 m. *(ATL 1986 ir 1987 metais*, V., 1988, p. 137–142; *ATL 1988 ir 1989 metais,* V., 1990, p. 148–152; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 236–238; *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1997, p. 254–255). Jų metu aptiktas iki 1 m storio XIII–XIV a. Kernavės miesto kultūrinis sluoksnis su gerai išlikusiomis to meto medinių statinių liekanomis, gausiais organinės kilmės radiniais. Semeniškių senovės gyvenvietėje II 1990, 1992, 2002, 2008 ir 2010 m. vykdyti nedidelės apimties žvalgomieji tyrinėjimai (*ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 31; *ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 81–87; *ATL 2010 metais*, V., 2011, p. 124–127). 2004 m. ištirtas didesnis gyvenvietės plotas – 531,5 m^2, aptiktas iki 40 cm storio II–III a. datuojamas gyvenvietės kultūrinis sluoksnis (*ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 58–61). Itin daug informacijos apie šį objektą suteikė 2009 m. vykdyti archeologiniai tyrimai paminklo teritorijoje esančioje sodyboje bei jos aplinkoje. Aptikta akmens amžiaus radinių, ankstyvojo geležies amžiaus degintinių kapų urnose, senojo geležies amžiaus griautinių kapų suardytuose pilkapiuose, XIII–XIV a. degintinis kapinynas buvusio upelio vagoje, istorinių laikų griautinių kapų, XIX–XX a. kaimavietės pėdsakų (*ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 99–104).

Prieš pradedant kasinėjimus 2015 m., tirtose vietose buvo atlikti žvalgymai magnetometru, pagal kurių rezultatus vėliau ir buvo parinktos konkrečios vietos kasinėjimams. *Bartington Grad 601–2* dviejų sensorių gradiometru žvalgyta 20x20 m dydžio kvadratais, transektus darant kas 50 cm, signalus transektuose – kas 25 cm.

Kernavės senojo miesto vietoje žvalgytas 1,04 ha dydžio vientisas plotas (1, 2 pav.). Žvalgyta vieta yra galinėje slėnio dalyje, prie aukštesnės upės terasos krašto. Didžiojoje dalyje žvalgytos vietos paviršiuje slūgso durpingi sluoksniai – čia būta Neries upės senvagės. Ši vieta yra maždaug 150–250 m į ŠV nuo 1986–1995 m. tyrinėtų senojo Kernavės miesto vietų. Šiais tyrimais siekta nustatyti, kiek Kernavės XIII–XIV a. miesto kultūrinis sluoksnis tęsiasi ŠV kryptimi.